

הכבוד האבוד של "ליל ה-29" * הסיפור העברית

כהיסטוריה ממוינת * פאלאצי: מיכתב לילך אשר לא נולד *

אליעזר בנייהודה דיבר עברית לראשונה בבית-קפה בפאריס

אמנות

איזמן

בימים אלה פתח הצייר מיכאל איזמן תערוכה בה הוא מציג 14 עבודות חד-שות. איזמן ששב באחרונה ממסע של הצלחה במערב-גרמניה, שם הציג מעבודותיו, שהן בעלות ממד עצמאי באמנות הישראלית, סיפר לעורך מדור זה על עבודותיו, ועל השקפותיו באמנות:

אני מנסה להיכנס לתוך הנייר, לרדת לשכבות שבו, לפצוץ, למשל, להכות, שיג-ליד, ושזב לפצוץ, אני מתמודד עם הנייר, אני רוצה להפתיע אותו, ולחפש בתוכו את החיבור הקיים בין הצבע והתוכן, ולפי-עמים להרים את שניהם, הרישומים שלי הם שפה, אותיות, סימנים, הם נראים כרישומים נאוויים, אנונימיים, ולעיתים כרישומים טכניים ותעשייתיים, או שירי-טוטים (ממונות, מטוסים, אדריכלות), ריי-שיזים פוליטיים על קירות, רישומי אסירי-ריב, סקטים רפואיים, גראפיטים. לשי-

מיכאל איזמן משחרר

רוט קיר בציור זה כמו לחזור לקדמי-ניות. לפני כחודש חזרתי מגרמניה. האמת היא, שניסיתי להיכנס שם לנופים שאני מצייר כאן בארץ, ובעבודות החדשות שלי אני משחזר אותם נופים; את העצים, את הצל, אותו משעור אירופאי שהוא אולי הזכרונות מפתח-תיקווה, זיכרוני-יעקב או נדרה של שנות ה-20 וה-30. אולי משנה זר את הנופים הקיימים בשירים של אריק אינשטיין בשנות החמישים. אני מקווה שאני מצליח לכלוא בעבודת שלי את האישיות של פעם. להכניס לפנים הדי-שום ריח של ריח דפים ישנים. יש לי לפע-מים הרגשה כאילו שאני נוהל איזה צייר-ריב מפווימים שצוירו לפני כ-100 שנה, ומצליח להעניק להם תאוצה לעוד מאה, ואז יבוא צייר אחר, כן דור אחר, וימ-שיך את התאוצה הזאת. ואני מתכוון לנר-פיה הפאטמוראליים ואימפרסיוניסטים. אז תם דפי מחשבה ומעקב של נופים שנע-למים ונזים מן העולם. הדפים שאני

עבודותיו של איזמן מוצגות בגלריה אורדן, רמת-השרון.

מצייר עליהם, בנויים קצת כמו הלונות, מעין הלונות המצויירים אל העבר.

תיאטרון

זיבול מוח

ב-29 בנובמבר 1978, בא כותב שורות אלה, לאולם הגדול של התיאטרון הלאומי הבימה בכוננה הטהורה ביותר, לראות תי-אטרון ישראלי ראוי לשמו. בניגוד לצי-פיותו נאלץ כותב שורות אלה להתייסר על כיסאו, במשך כל המערכה הראשונה, כדי שלא להפריע את מנוחת הצופים בשו-רה שבה ישב.

המחזה הביתה, הביתה מאת יהושע סר-בול, שעלילתו מתנהלת ב-29 בנובמבר 1947, בניבולי מחלת-הרוח הישראלית. למקרא האמור בתוכניה, הבין כותב שו-רות אלה, כי מחזה זה הוא הראשון מתוך מיני-טרילוגיה פרי עטו של סובול, שבעז-רתה מתכוון התיאטרון הלאומי לחגוג, 60 שנה לקיומו, 30 שנה להולדת המדינה, ועוד.

כותב שורות אלה הסתפק במיני-מחזה, או במילים אחרות: זיבול המוח שנפלט על הבמה, המערכה הראשונה הייתה די והותר עבירו. רוחות ההיסטוריה, במהדרת סר-בול, שנועו על פני במת האולם הגדול, בתיאטרון הלאומי, היו שטוחות, חסרות עומק, בטולות אמינות — ואף לא קורטוב צבע או כישרון. הקהל מחא כפיים בהת-להבות, לרפליקות תיאטרוניות, שנישמעו כפלאגיאטים בני הגילגול ה-200, להב-רקותיו של עמוס קינן, שאותן לא מצא כראויות להבאה במחזותיו. חבל שהקהל מוחא כפיים לכל קלישאה ואינו יודע לצעוק "בו!". ובכלל, מתי צעק קהל צופי התי-אטרון בשנים האחרונות, "בו"?

יהושע סובול פלגיאט

מאחר שכותב שורות אלה, הצליח לקי-טום בנעוריו את כל הנטיות למאזוכים, ובעיקר למאזוכים קולקטיווי, העדיף לנוס כל עוד נפשו בו, "הביתה, הביתה" לירו-שלים. אלא שבדומה לגומיליעסה רדף אחריו המחזה, בדמות כתבי-התרבות עמנו-אל בריקדמא, תחת הכותרת: 30 שנה, שלושה מחזות, סיפור אחד שהגיעה לירו-

שלים במסוף השבת. בריקדמי ראיון את סובול, שהגדיר את הצגתו, במילים: "הסיפור הוא של כל דאלים גבר, של תפוס את הרגע ואת ההזדמנות, של — אם אתה רק יכול, הרביץ את המכה. אין רוח יש רק היאחות כללית בחומר...".

במחזה של סובול, "אין רוח יש רק היאחר וזת כללית בחומר..." ותיאטרון אינו זקוק להיאחות כללית בחומר. תיאטרון לאומי אינו יכול להרשות לעצמו, להעלות על קרשיו מחזה שכוה. תקוות כותב שורות אלה היא, שהמחזות המקוריים האחרים או-תם יעלה התיאטרון הלאומי על קרשיו, במהלך העונה, יעלו בהרבה על רמת הביתה, הביתה. מעשה שאינו דורש אפי-לו מאמץ רב.

תיעוד

דור בארץ

ראובן קריץ, סופר וחוקר-סיפורת, פיר-סם בימים אלה ספר, שהוא בבחינת סי-קור קסדני, חסר תקדים לריבוד הסיפי-רותי הארצישראלי בכלל, ותמונת-מצב משוחזרת כהלכה של סיפורת שנות ה-40 בארץ (עד למלחמת העצמאות).

הדור הסיפורתי, שבו דן ראובן קריץ בסיפרו, ואשר את יצירותיו, סיגנונו ואופ-יו הוא מקטלג — הוא הדור המכונה "דור הפלמ"ח", או "דור בארץ", או "דור תש"ח". זהו דור סיפורתי שילדותו עברה עליו במיגרת של הבית הלאומי בין שתי מלחמות-העולם, וחוויתו הבסיסית היא החווייה הארץ-ישראלית.

הספר הסיפורתי של דור המאבק לעצמאות הינו ניתוח ברור וחד, במיבנים הלשו-ניים, בשיטת הסיפורתיות ובלקייים של יצירות שנות ה-40, כפי שהם נראים לחוקר הסיפורת קריץ. החוקר אינו מר-ליך בשיטתו הממיינת את עצמו, להסכת מסקנות, אך הקורא העוקב אחר הדגימות שהוא מביא, עשוי לקבל תמונה דוחה למדי, מהסיפורת של אותם ימים.

דור סיפורתי זה, הינו בעל שלוש פנים. בציבור, בתוכניות-הלימודים, ובמערכת ה-מימסדית, מוכר דור זה תחת הכותרת "סיפורת דור הפלמ"ח", שאליו משתיי-כים כל אלה, שהיו קשורים בצורה זו או אחרת למיגרת זו, בפועל, או באימוץ האידיאות הפוליטיות. הקבוצה השנייה, הנון-קונפורמיסטית (ובין חבריה סופרים כעמוס קינן, מירד שיר ובונימין תמוז) היא "המקוללת" — קבוצת הכנענים שעד היום יש נטיות, בקרב עורכי וחוקרי סיפי-רות שלא לקבל את עבודות המחברים הממיינים אליה, כסיפורת, למרות, שיצי-רותיהם הצליחו לעמוד במבחן הזמן והלשון, יותר ממחברי "סיפורת דור הפלמ"ח". הקבוצה השלישית, היא קבוצת מחברים, שהתאימו עצמם לאופנת התקו-פה ומתאימים עצמם לאופנת ההווה.

בסיפרו זה, מתעלם ראובן קריץ מכל המוסכמות הקבוצתיות הכפויות, וקובע תא-ריד, זמן ומקום, ולא אידיאולוגיה כמדד לספרות הדור. הגבול שקובע קריץ, רחב ומצדק — כל הסופרים שהתחילו לפרסם סיפורת לפני מלחמת 48, במהלכה ובעיקר-בותיה.

סיפרו המקיף של ראובן קריץ, הוא קטי-

• ראובן קריץ, "הסיפורת של דור המאבק לעצמאות", חלק ראשון, הוצאת "פורח", 372 עמודים (כריכה קשה).

לוג מרשים וקפדני, מלווה במידע ביוגי-רפי וביבליוגרפי, בציורף הרגמות מיצי-רותיהם של הסופרים בני הדור האמור, ובציורף ניתוח טכסטואלי מפורט, שיש בכוחו להעניק את ממד הזמן לסיפורות של דור זה.

פירקי הספר ניתחים בהקדמה תמציי-תית, המעמידה דור סיפורתי זה בממד הזמן, תוך תיאור תהליך הגיבוש הקבו-

ראובן קריץ סיקור

צתי, אימוץ האידיאולוגיות הסיפורתיות-תרבותיות שלו, לשונו וכתבי-העת שלו. הפרקים הבולטים בספר, הם אלה שאותם מקדיש ראובן קריץ למשה שמיר, יזהר ממילנסקי, יגאל מוסניזון, מירד שיר ואחרים. את הכרך הראשון סוגרת רשימת ניספחים, המקיפה את סך כל פירסומי בני הדור בכתיבה-העת (1). בציורף מיידע ביוגי-רפי מפורט על סופרי "המישמרת הצעירה", ורשימה קפדנית של רשימת כתיבה-העת השונים, באותם ימים. אין ספק, שהסיפי-רות של דור המאבק לעצמאות מהווה ראי הסיפורת העברית כהיסטוריה ממו-יינת.

המדובר הוא בכרך הראשון, העוסק בשלבים הראשונים של סיפורת הדור הזה, והכרך השני (בתיקות שיראה אור בהק-דם) ישלים את תמונת העומק של סיפי-רות זו. תמונה שתבסס בהרבה את פיתוח וקידום חקר הסיפורת הישראלית החד-שה. על כל פנים, קשה לראות היום, רשי-מה, מאמר, הרצאה או עיון כלשהו בספי-רות הישראלית, וקודמתה הארצישראלית, ללא סיפרו זה של ראובן קריץ.

הרגום

טיפת חיים?

"אמש נודע לי על קיומך. טיפת-חיים אחת נימלטה מתוך האפסות. שוכבת הייתי בחשיכה, עיני פקוחות לרווחה, ולפתע ידע-תי כביטחון שאתה נימצא שם בתוכי. אתה קיים. חשתי כאילו ניפגעתך מכדור של רובה. לבי נדם. כאשר החל לפעום שוב, בהתפרצויות אדירות של פליאה ותהיה, נירממה היה לי כי הושלכתי לתוך בור עמוק..." כך כותבת עיתונאית הצמרת,